

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ПРИКАРПАТСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ВАСИЛЯ СТЕФАНІКА**

Факультет іноземних мов

Кафедра французької філології

СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

«ПОЕТИКА І ТИПОЛОГІЯ ІДЕНТИЧНОСТІ В ЛІТЕРАТУРІ»

Освітньо-наукова програма: «Філологія»

Спеціальність: 035 Філологія

Галузь знань: 03 Гуманітарні науки

Затверджено на засіданні кафедри
Протокол № 1 від “29” серпня 2022 р.

м. Івано-Франківськ - 2022

ЗМІСТ

1. Загальна інформація
2. Анотація до курсу
3. Мета та цілі курсу
4. Компетентності
5. Результати навчання
6. Організація навчання курсу
7. Система оцінювання курсу
8. Політика курсу
9. Рекомендована література

1. Загальна інформація	
Назва дисципліни	Поетика і типологія ідентичності в літературі
Рівень вищої освіти	Доктор філософії
Викладач (-і)	Проф. Бігун Ольга Альбертівна
Контактний телефон викладача	(034) 252 08 43
E-mail викладача	olga.bigun@pnu.edu.ua
Формат дисципліни	очна
Обсяг дисципліни	3 кредити
Посилання на сайт дистанційного навчання	http://www.d-learn.pnu.edu.ua
Консультації	2 год. на тиждень
2. Анотація до курсу	
<p>Вибіркова навчальна дисципліна «Поетика і типологія ідентичності в літературі» складена відповідно до освітньо-наукової програми підготовки доктора філософії спеціальності 035 «Філологія». Предметом вивчення навчальної дисципліни є феномен ідентичності (ідентичність транскультурна, національна, етнічна, соціальна, громадянська, гендерна, психологічна, постколоніальна, постмодерна, особистісна, ідентичність у художній прозі, ліриці, в мемуаристичній й літературній критиці, поетика й типологія ідентичностей, методика й методологія дослідження ідентичності) в літературі. Теоретико-методологічними підходами до вивчення проблем ідентичності є принципи культурологічних досліджень, літературної антропології, постколоніалізму, мультикультуралізму, гендерних студій у перехресному контексті культурно-історичних, суспільно-політичних дискурсів. Підсумковий контроль – залік.</p>	
3. Мета та цілі курсу	
<p>Навчальна дисципліна «Поетика і типологія ідентичності в літературі» знайомить із розвитком сучасних наукових концепцій, понять, методів і технологій вивчення поліаспектного феномену ідентичності в літературних творах та авторських проєкціях на художній текст. Завдання навчальної дисципліни: ознайомити з методикою й методологією дослідження ідентичності в гуманітаристичі; вільно оперувати основними термінами й положеннями поетики і типології в літературознавстві; розрізняти вияви етно-національної ідентичності як культурної специфіки, ментального самовизначення, автопортрету певного народу як колективного прояву людства у художніх текстах; розрізняти особистісну/соціальну ідентичність та способи її відтворення в літературі; з'ясувати основи гендерної ідентичності та конкретизувати основні ідеї нарративного підходу до вивчення ідентичності в літературі; окреслити поняття гібридної ідентичності в умовах сучасних глобалізаційних процесів; напрацювати вміння застосовувати дослідження з питань ідентичності до вирішення сучасних філологічних проблем.</p>	
4. Компетентності	
<p>ЗК-1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу, генерування нових ідей; ЗК-2 Здатність до пошуку, систематизації та критичного аналізу інформації з різних джерел; ФК-3 Здатність аналізувати філологічні явища з погляду фундаментальних філологічних принципів і знань, класичних та новітніх дослідницьких підходів, а також на основі відповідних загальнонаукових методів; ФК-5 Здатність до реалізації завдань міждисциплінарних філологічних досліджень.</p>	
5. Результати навчання	
<p>ПР-1 Вміти на основі системного наукового світогляду аналізувати складні явища суспільного життя, пов'язувати загальнофілософські проблеми з вирішенням завдань, що виникають у професійній та науково-інноваційній діяльності, застосовувати емпіричні й теоретичні методи пізнання; ПР-2 Знати основні класичні та новітні філологічні теорії та концепції, фундаментальні праці з обраного наукового напрямку, термінологію, історію розвитку та сучасний стан наукових досліджень, вміти ідентифікувати теоретичні й практичні проблеми з філології, розуміти актуальність теоретичних і практичних проблем в галузі дослідження; ПР-3 Уміти проводити огляд, критичний аналіз, оцінку й узагальнення різних наукових поглядів</p>	

у галузі дослідження, формулювати й обґрунтовувати власну наукову концепцію;
 ПР-4 Обирати адекватну предмету філологічного дослідження методологію, запроваджувати сучасні методи наукових досліджень для розв'язання широкого кола проблем і завдань у галузі філології;
 ПР-9 Ефективно спілкуватися і взаємодіяти в науковому просторі, зокрема й міжнародному, для розв'язання різноманітних фахових вузькоспеціальних і загальних завдань у галузі філології та міждисциплінарних досліджень.

6. Організація навчання курсу

Обсяг курсу

Вид заняття	Загальна кількість годин
лекції	20
семінари	10
самостійна робота	60

Ознаки курсу

Семестр	Спеціальність	Курс (рік навчання)	Нормативний/ вибірковий
3-й	035 Філологія	2-ий	вибірковий

Тематика курсу

Тема, план	Форма заняття	Література	Завдання, год	Вага оцінки	Термін виконання
<p>Тема 1. Поліаспектний феномен ідентичності в гуманітаристиці. Ідентичність: зміст поняття. Історія поняття «ідентичність»: онтологічний та антропологічний дискурс. Ідентичність особистості у міждисциплінарному закрої. Ідентичність у сучасному МакСвіті (за Б. Барбером), світі “глобального культурного супермаркету” (Г. Меттюз). Ідентичність крізь призму літературознавства. Теоретичні підходи до дослідження ідентичності: літературна (етно)імагологія та постколоніальні студії, міфокритика, наратологія, border studies (дослідження пограниччя), проблема автора (біографічний та культурно-історичний метод).</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу

<p>Тема 2. Дискурсивна природа ідентичності. Багаторівневість ідентичності. Дискурси/модуси/конструкти ідентичності: позитивна і негативна ідентичність (Е. Еріксон); досягнена ідентичність, мораторій, дифузія, наслідувальна ідентичність; усвідомлена та неусвідомлена ідентичність; актуальна і віртуальна; реальна, ідеальна, негативна та пропонована ідентичність; особистісна і соціальна, психофізіологічна, соціальна, особистісна; емпатична та ролемоделююча; латентна та явна ідентичність; зріла ідентичність та ідентичність у стані кризи; локалізована ідентичність і розщеплена ідентичність.</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу
<p>Тема 3. Ідентичність та ідентифікація. Ідентичність як результат, ідентифікація – як процес постійного вибору, як один із прикладів пристосування, прийняття норм, традиційних установок. Варіанти визначення ідентифікації, які продовжують розроблятися на сучасному етапі: ідентифікація як один із механізмів міжособистісного сприймання; ідентифікація як центральний елемент самосвідомості, пов'язаний із відповіддю на запитання "Хто я?", з фіксацією свого становища в системі суспільних відносин; ідентифікація як показник рівня розвитку групи</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу
<p>Тема 4. Особистісна ідентичність: проблеми</p>	Лекція	Згідно списку	2 год.		Згідно розкладу

<p>самоідентифікації автора/персонажа. Особистісне самовизначення. Архетипні ідентифікаційні стратегії: Батько/Матір, Дитина/Сирота, Дім, Дорога. Я та Інший як невід'ємні та обов'язкові компоненти ідентичності. Розуміння ідентичності через Іншого. Іншість як Інший-комунікативний партнер, Інший-чужий, сторонній, загрозовий, Інший-внутрішній, Інший-у-мені, Я-як-Інший-для-себе. Розхитування особистісного через деконструкцію зовнішніх (суспільних) чинників. Література еміграції. Ідентифікація особистості в мультикультурному суспільстві (література української еміграції, сучасна еміграційна література Британії, Франції, Німеччини). Художні особливості транскультурної ідентичності.</p>		літератури			
<p>Тема 5. Особистісна ідентичність та самоідентифікація у художньому тексті. Ідентичність як процес індивідуального розвитку, результат психологічних процесів самоусвідомлення, соціалізації, ідентифікації, особистісної інтеграції тощо. Форми ідентифікації та самоідентифікації в мистецтві. Художньо-образні форми мистецької ідентифікації (метафора, алегорія, знак, символ, архетип, сигнатура та інші «топоси» асоціативно-поетичного мислення).</p>	Семінар	Згідно списку літератури	2 год.	1-5	Згідно розкладу
<p>Тема 6. Національна</p>	Лекція	Згідно	2 год.		Згідно

<p>ідентичність. Колективна ідентичність/ індивідуальна ідентичність. Дефініція національної ідентичності. Етнічна ідентичність як результат процесу емоційно- когнітивного самоототожнення суб'єкта з певною етнічною спільнотою, що виражене в почутті спільності з членами цієї групи і сприйнятті як цінностей її основних характеристик. Основні виміри національної свідомості.</p>		списку літератури			розкладу
<p>Тема 7. Національна ідентичність в літературі. Визначення національної ідентичності. Національна ідентичність та її складники. Виміри національної ідентичності за М. Гібернау: територіальний (особливо це актуально при аналізі еміграційної літератури); політичний «дилема «українська держава чи держава української нації?» (В. Іванишин); культурний (засвоєні «цінності, погляди, звичаї, традиції, ритуали, мови і практики»); історичний (спільне й відмінне поняття «культурна пам'ять», «історична пам'ять», «історична свідомість»; «травми минулого»); психологічний («приклади осіб, готових іти на жертви і зрештою загинути за свої нації, і це доводить, принаймні для них, що національна ідентичність реальна і за неї варто боротися»).</p>	Семінар	Згідно списку літератури	2 год.	1-5	Згідно розкладу
<p>Тема 8. Конфесійна/релігійна ідентичність. Базові засновки релігійної ідентичності: єдність</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу

<p>культури та її елементів – цінностей, символів, міфів та традицій, часто кодифікованих в обрядах і ритуалах (міфологічний дискурс та конфесійна ідентичність від давньокиївської до сучасної української літератури). Ідентичність релігійних цінностей як вираження світовідчуття людини, певних надій і сподівань, котрі не здійснилися у світі реальних суспільних відносин, зокрема, ідеалів суспільного устрою і соціальної справедливості: текстуальні виміри (творчість Т. Шевченка).</p>					
<p>Тема 9. Гендерна ідентичність. Гендерна ідентичність як одна з найістотніших соціально-рольових ідентичностей особистості. Дискурси гендерної ідентичності. Основні характеристики гендерної ідентичності: засвоєння особистістю гендерних ролей. Сучасні трансформації гендерних ролей, зниження рівня гендерно-рольової диференціації та формування андрогінного типу гендерної ідентичності. Теорії жіночого письма і феміністична критика.. Дослідження маскулінності (masculinity studies). Категорія маскулінності в літературознавстві. Квір-теорії в сучасних гендерних дослідженнях літератури.</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу
<p>Тема 10. Методологія і поетика гендерної ідентичності в літературі Основи гендерної літературної теорії. Гендерна ідентичність та</p>	Семінар	Згідно списку літератури	2 год.	1-5	Згідно розкладу

<p>гендерний стереотип у літературі. Критерії “фемінність”, “маскулінність”, “андрогінність” для інтерпретації художньої літератури. Типи мистецького процесу. Фемінне/маскулінне у структурі образу автора/персонажа/ліричного героя. Квір-теорія та методологія квір-досліджень: західна квір-теорія у пострадянському контексті; постколоніальна критика і квір-теорії; конструювання і репрезентація квір-ідентичностей у художньому тексті.</p>					
<p>Тема 11. Наративна ідентичність. Феномен наративної ідентичності. Концепція “нاراتивної ідентичності особистості” П. Рікера та інші здобутки сучасної наратології. Концепт наративної ідентичності особистості у сучасній французькій філософії (В. Декомб). Аналіз семіотико-інтертекстуальних механізмів нелінійної динаміки наративної ідентичності (Р. Барт, Ю. Крістева, Ж. Бодріяр, М. Фуко, Ж. Дерріда, Ж. Дельоз та Ф. Гваттарі). Наративні стратегії художньої оповіді: теоретико-методологічний аналіз.</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу
<p>Тема 12. Наративна ідентичність: комунікативні аспекти художнього дискурсу. Наративний підхід до дослідження ідентичності особистості: Я-концепція як</p>	Семінар	Згідно списку літератури	2 год.	1-5	Згідно розкладу

<p>нарративна конфігурація; "світ як текст"; особистий нарратив у дискурсі культурних нарративів. Проблеми форматування нарративу. Теоретико-методологічні засади дослідження нарративної парадигми образу автора. Мовленнєва зона оповідача в лінгвокультурному просторі сучасних текстів. Типологія наратора: комунікативні аспекти художнього дискурсу.</p>					
<p>Тема 13. Засоби відтворення ідентичності в перекладознавстві. Цивілізаційний та культурний дискурси. Особливості трансформації реалій з одного культурного поля в інше. Поняття «реалія», її колорит, конотація, національне й історичне забарвлення. Способи перекладу реалій у художньому тексті. Приблизний, адекватний та контекстуальний способи перекладу реалій. Доместикація та коренізація як стратегії перекладу реалій художнього тексту. Переклад як процес декодування ментальної ідентичності. Гендерна адекватність як невід'ємна умова відтворення гендерної ідентичності у перекладі.</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу
<p>Тема 14. Криза ідентичності в умовах глобалізації. Криза ідентичності: колективна/особистісна. Глобалізація як перехресна взаємодія різних цивілізацій, культурне розмаїття, еkleктичне поєднання стилів і смаків. Доктрини</p>	Лекція	Згідно списку літератури	2 год.		Згідно розкладу

<p>мультикультуральності. Гібридна ідентичність. Поняття «самість» та «ідентичність»: спільне та відмінне. Криза особистісної ідентичності – ситуація відторгнення самості з боку “Я”, стан закритого дистанціювання від власної самості, неможливість примиритися з нею. Причини кризи ідентичності. Криза ідентичності в літературі.</p>					
<p>Тема 15. Гібридна ідентичність в літературі як дискурсивна практика світових глобалізаційних процесів. Глобалізація як соціальний феномен. Глобалізація як чинник де/реконструкції національної ідентичності. Глобалізований світ: діалог культур чи зіткнення ідентичностей? (концепції мультикультуралізму; концепції постколоніалізму). Варіанти розвитку ідентичності в глобалізаційних процесах. Гібридна ідентичність як культурно-ментальне "усереднення", нівелювання національних, мовних, релігійних, гендерних та інших індивідуальних особливостей – створення космополітичного індивіда, своєрідного "громадянина світу". Гібридна ідентичність у закрої переосмислення опозиційних категорій "я" – "інший", "свій" – "чужий" та стереотипних уявлень щодо "Інакшого" / "Чужого".</p>	Семінар	Згідно списку літератури	2 год.	1-5	Згідно розкладу
7. Система оцінювання курсу					
Загальна система оцінювання курсу	<p>Структура розподілу балів передбачає:</p> <ul style="list-style-type: none"> • поточний контроль – (1) усне опитування чи/або тестові завдання на практичних заняттях, (2) – презентація (аналітична науково-дослідна робота) з пропонованих тем курсу; • підсумковий контроль – залік: усне опитування чи/або 				

Вимоги до самостійної (аналітичної науково-дослідної) роботи	тестові завдання, які охоплюють увесь матеріал курсу. Заключним етапом є підготовка аналітичного виступу та презентації. Презентація на обрану тематику повинна містити такі компоненти: 1. Аналіз та обґрунтування проблематики. 2. Історія (хронологія) становлення проблеми, її особливості, фактори, які впливають 3. Характеристика сучасного стану (особливості розвитку, основні тенденції) 4. Підсумки.
Семінари	Усні відповіді, тести, групові обговорення, дистанційне навчання.
Умови допуску до підсумкового контролю	Позитивні оцінки з поточного контролю знань (оцінювання роботи студента під час семінарів; поточне тестування; презентація аналітичної науково-дослідної роботи).

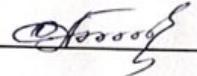
8. Політика курсу

Політика виставлення балів. Враховуються бали набрані на семінарських заняттях, поточному тестуванні, презентації аналітичної науково-дослідної роботи. При цьому обов'язково враховуються присутність на заняттях та активність здобувача під час семінарів; недопустимість пропусків без поважних причин та запізнь на заняття; несвочасне виконання поставленого завдання і т. ін. У випадку відсутності на лекційному чи семінарі, отриманні негативної оцінки навчальний матеріал дисципліни можна відпрацювати під час консультації. Жодні форми порушення академічної доброчесності не толеруються. У випадку виявлення академічної недоброчесності викладач пропонує повторно виконати передбачений вид роботи.

9. Рекомендована література

- Агеєва В. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму: монографія. Київ: Факт, 2003. 320 с.
- Баррі П. Вступ до теорії: літературознавство та культурологія / пер. з англ. О. Погинайко; наук. ред. Р. Семків. К.: Смолоскип, 2008. 360 с.
- Барт Р. Избранные работы: Семиотика. Поэтика: пер. с фр. / сост., общ. ред. и вступ. ст. Г. К. Косикова. М.: Прогресс, 1989. 616 с.
- Бігун О. А. Byzantinum: Pro et Contra (Амбівалентність візантійства у творчості Тараса Шевченка). Івано-Франківськ: Місто НВ, 2014. 440 с.
- Гібернау М. Ідентичність націй. Київ: Темпора, 2012. 303 с.
- Іванишин П. В. Національний спосіб розуміння в поезії Т. Шевченка, Є. Маланюка, Л. Костенко. Київ: Академвидав, 2008. 392 с.
- Ідентичність: текстуальні виміри: колективна монографія / за ред. О. Бігун. Івано-Франківськ: Видавець Кушнір Г. М., 2021. 310 с.
- Квадратура смысла. Французская школа анализа дискурса: сб. статей / пер. с франц. и порт. Москва: Прогресс, 1999. 488 с.
- Козловець М. А. Феномен національної ідентичності: виклики глобалізації: монографія. Житомир: Вид-во ЖДУ ім. І. Франка, 2009. 558 с.
- Куцупал С. Ідентичність модерна і постмодерна // Філософські обрії. 2007. №17. С. 3–15.
- Личкова В. Мистецька самоідентифікація в художній творчості. Наукові записки. Серія «Культурологія». 2011. Вип. 7. С.127-134.
- Лотман Ю. Структура художественного текста. Москва: Искусство, 1970. 384 с.
- Лях В. В. Свобода і пошук нових форм ідентичності в добу глобалізації. Мультиверсум. Філософський альманах. 2006. Вип. 57. К.: Український центр духовної культури. С. 3-19.
- Маєвська О. Т. Концепція особистісної ідентичності в романичній прозі Мігеля де Унамуну: автореф. дис....канд. філол.наук: 10.01.04 / Чорноморський національний університет імені Петра Могили. Миколаїв, 2019. 20 с.
- Міллер О. М. Модуси ідентичності в художній прозі Мистецького Українського Руху: дис. ... канд. філол. наук: 10.01.06 / Львівський національний університет імені Івана Франка, Львів, 2018. 239 с.
- Павличко С. Теорія літератури / упоряд. В. Агеєва, Б. Кравченко. Київ: Основи, 2009. 679 с.
- Павлова О. Н. Идентичность: история формирования взглядов и ее структурные особенности. Москва: Идея-Пресс, 2001. 38 с.

- Поліщук Я. О. Література як геокультурний проект: монографія. Київ: Академвидав, 2008. 304 с.
- Рікер П. Сам як інший. Київ: Дух і літера, 2000. 450 с.
- Серажим К.С. Дискурс як соціолінгвальне явище: методологія архітектоніка, варіативність: монографія. Київ: Київський нац. ун-т ім. Т. Шевченка, 2002. 392 с.
- Слово. Знак. Дискурс: Антологія світової літературно-критичної думки ХХ ст. / За ред. М. Зубрицької. Львів: Літопис, 1996. 832 с.
- Сміт Е. Д. Національна ідентичність / Е. Д. Сміт ; пер. з англ. П. Тарашука. К. : Основи, 1994. 224 с.
- Ткачук О. М. Наратологічний словник. Тернопіль: Астон, 2002. 173 с.
- Bal M. Narratology: Introduction to the Theory of Narrative. Toronto & Buffalo: University of Toronto Press. 1997. 254 p.
- Castells M. The Power of Identity, The Information Age: Economy, Society and Culture. Oxford: Wiley-Blackwell, 2010. Vol. II. 584 p.
- Erikson E. H. Identity: Youth and Crisis. New York: W.W. Norton & Co, 1968. 336 p.
- Genette G. Narrative Discourse. An Essay on Method. Trans. by Jane E. Lewis. New York: Cornell University Press, 1983. 322 p.
- Gleason P. Identifying Identity: A Semantic History. Journal of American History. 1983. Vol. 69. Issue 4. P. 910–931.
- Knellwolf C. The History of Feminist Criticism. Cambridge: Cambridge University Press, 1972. 168 p.

Викладач проф. Бігун О. А.